

مطالعه عوامل مؤثر بر انحرافات جنسی در سبک زندگی دانشجویان ایرانی (با تأکید بر دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشجویی)

سید مرتضی میرتبار*

نسرین فتاحی**

یاور عیوضی***

علیرضا ادریسی****

چکیده

به زعم اغلب صاحب نظران اجتماعی مطالعه سبک زندگی جوانان به خصوص دانشجویان بدون در نظر گرفتن الگوی مواجهاتی آنها با موضوعات جنسی امری ناقص است؛ از این رو مهم ترین سؤال پژوهش حاضر این است: انحرافات جنسی تا چه میزان در سبک زندگی دانشجویان حضور دارد و چگونه تبیین می شود؟ پژوهش حاضر با استفاده از پیمایش به روش نمونه گیری تصادفی متوازن شده، دانشجویانی ایرانی را مطالعه کرده است. یافته های این پژوهش نشان می دهد اختلال در مسائل جنسی در میان دانشجویان، در یک دهه اخیر، روند افزایشی داشته و مهم ترین دلیل آنان برای برقراری ارتباط خارج از چارچوب شرع، اعتقاد نداشتن و اهمیت ندادن به عقد شرعی است. ناآگاهی در رتبه دوم قرار دارد. با وجود این، باید دانست تفاوت سنی تأثیری در میزان روابط جنسی خارج از چارچوب شرع و عرف ندارد و همه مقاطع تحصیلی در این مسئله یکسان هستند، اما میان متغیر نوع جنسیت، وضعیت اقتصادی و محل زندگی دانشجویان با ارتباط جنسی خارج از چارچوب رابطه ای معنا دار وجود دارد.

کلیدواژه ها: سبک زندگی، انحرافات جنسی، زندگی دانشجویی، جوان.

* دکتری مطالعات تطبیقی ادیان، پژوهشگر مرکز پژوهشی مبنا، قم، ایران

smbb.110@yahoo.com

** استادیار دانشگاه ادبیات لرستان، لرستان، ایران (نویسنده مسئول)

Fatahi.n@lu.ac.ir

*** دکتری جامعه شناسی، پژوهشگر مرکز پژوهشی مبنا، قم، ایران

Ya.eivazy@chmail.ir

**** دانشجوی دکتری رشته پژوهشگری امنیت، دانشگاه امام باقر (ع)، تهران، ایران

alireza.edrisi@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۸

مقدمه

پارافیلیا یا انحرافات جنسی، به عنوان یکی از بیماری‌های مهم غریزه جنسی (ترنر مور و واترمن،^۲ ۲۰۲۳: ۴۲۹)، نقش مهمی در حیات زیستی انسان‌ها در همه ابعاد فیزیکی، روانی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دارد و بی‌توجهی به آن ممکن است صدمات جبران‌ناپذیری به جامعه وارد کند و همین مسئله بررسی آن و کشف وضعیت مسئله را مهم و ضروری می‌سازد (یونیس و سالستروم،^۳ ۲۰۱۵: ۳۳). این مسئله که نوعی اختلال و انحراف در موضوع جاذبه جنسی است، شامل برانگیزانندگی خیال، اعمال، تمایلات یا رفتارهای غیرطبیعی مکرر و جنسی است (ترنر مور و واترمن، ۲۰۲۳: ۴۲۹) که طبق تعریف فقیهی، چهار معیار «زیان‌آور بودن»، «خطرناک بودن»، «احساس گناه و اضطراب» و «احساس جبری بودن» می‌تواند ملاک تشخیص آنها باشد (فقیهی، ۲۳۹: ۱۳۹۲). در واقع، هر زمان رفتارهای جنسی به عنوان تأمین‌کننده ارضای طبیعی یکی از نیازهای اساسی انسان، یعنی نیاز جنسی، دچار کجروی شود، انحرافات و اختلالات جنسی بروز می‌یابد (چو و کیم،^۴ ۲۰۲۳: ۳)؛ این امر بیانگر آموزش‌پذیری و اکتشافی بودن مسئله است.

با وجود این باید دانست که جوانان بخش عظیمی از جمعیت جامعه را شکل می‌دهند که بیشتر از دیگر گروه‌ها در معرض آسیب‌های جنسی قرار دارند (داسیلوا ناسیمنتو،^۵ ۲۰۱۸: ۲۶۰). بیشتر دانشجویان در رده سنی ۲۰ تا ۲۴ سال هستند که طبق گزارش یونیسف، بزرگسالان جوان در نظر گرفته می‌شوند و در معرض بیشترین میزان رفتارهای جنسی پرخطر قرار دارند (اندآگیجیمانا،^۶ ۲۰۲۳: ۲).

غیر از اثر اقتضائی فرجه شدن گروه سنی جوان در تورم نیازهای جنسی، مسائلی چون نبود مدل مشخص در مسائل جنسی، سردرگمی پارادایمی، شرایط گذر از سنت به مدرنیته و نقش صنعت فرهنگ و رسانه‌های برون‌گفتمان در تربیت جنسی امر جنسی را به مسئله، حتی بحران جنسی تبدیل کرده است؛ این امر امروزه موجب پیدایی تضادهای مختلفی در نحوه رسیدگی به مسائل جنسی در میان جوانان شده که باعث تغییر و تحول در سبک زندگی دانشجویان، در مقایسه با دیگر گروه‌های اجتماعی، نیز شده است. نکته مهم آنکه طبق برخی پژوهش‌ها، حدود ۹۰ درصد فرزندان، به ویژه پسران، اطلاعات جنسی را از والدین فرا نمی‌گیرند و منبع اصلی آنان همسالان و رسانه‌ها است (جهانگیر، ۲۵: ۱۳۹۸). همین امر نشان از مخاطره‌آمیز

1. Paraphilia
 2. Turner-Moore & Waterman
 3. Unis & Sällström
 4. Cho & Kim
 5. da Silva Nascimento
 6. Ndagijimana

بودن وضعیت جوانان در زمان ورود به دانشگاه و مواجهه با سبک زندگی دانشجویی دارد؛ زیرا رفتارهای مخاطره‌آمیز اولین بار در دوره نوجوانی و قبل از ۱۹ سالگی اتفاق می‌افتد و در بیشتر موارد (۵۵/۶٪)، لابلالی‌گری‌های جنسی در ۱۶ تا ۲۱ سالگی رخ می‌دهد. بنابراین حدود یک ششم جمعیت کشور در معرض رفتارهای پرخطرند (فقیهی مقدس، ۱۳۹۸: ۷۴) که عمده آنها دانشجویان یا همسالان تأثیرپذیر آنان در جامعه هستند.

در حال حاضر حدود ۳ میلیون و ۲۰۰ هزار دانشجو در حال تحصیل هستند؛ گروهی عظیم در جامعه ایرانی که در کنار نقش رهبری بر افکار عمومی، بر تحولات فرهنگی و اجتماعی جامعه در گذار ایران اثرگذار است. همین امر از اهمیت سبک زندگی دانشجویی نشان دارد و همان‌طور که هویدا است، سبک زندگی دانشجویی را می‌توان عرصه‌ای نیمه عمومی دانست که عده‌ای همسال درگیر تعاملات فرهنگی، دینی و برخورد‌های قومیتی می‌شوند. این تعاملات می‌تواند تأثیر مثبت یا منفی بر زندگی فرد داشته باشد و از او در برابر تصمیم‌گیری‌های زندگی اجتماعی‌اش فردی مستقل و منفعل بسازد. انتقال فرهنگ، جامعه‌پذیری، افزایش تخصص و مهارت، پرورش و رشد شخصی افراد مواردی هستند که افراد در تعاملات خود در این فضا می‌توانند کسب کنند (عباس‌پور و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۱۲). یکی از مسائل خرد مرتبط با سبک زندگی، که به نوعی از رویدادهای جزئی حیات بشری تا اعماق وجود آدمی را شامل می‌شود (ر.ک: فعالی، ۱۳۹۶: ۲۵)، نحوه مواجهه با مسائل جنسی در میان دانشجویان است که می‌تواند تأثیر بسزایی در زندگی بعد از زندگی دانشجویی آنها داشته باشد و حتی بر سبک زندگی دیگران نیز اثر بگذارد؛ چراکه دانشگاهیان قشر فرهیخته و اثرگذار جامعه شناخته می‌شوند که بخش اعظم منابع انسانی را نیز تأمین می‌کنند. این نیروهای انسانی تجربه زیست دانشجویی داشته و از آن تأثیر پذیرفته‌اند (افشار و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۵۲).

با غفلت از سیاست‌ها و برنامه‌های معطوف به امر جنسی، گرایش جوانان به مواد مخدر، مصرف الکل و رفتارهای هیجان‌بنیاد تقویت می‌شود و در نهایت بر جمعیت و رشد آن تأثیر منفی می‌گذارد (انداجیمانا، ۲۰۲۳: ۲) که به نوعی مسیر افول بنیادهای اخلاقی و اعتقادی را خواهیم گشود. در این پژوهش سعی شده است وضعیت انحراف جنسی در سبک زندگی دانشجویی بررسی شود. به یقین شناخت وضعیت گذشته تا حال مسئله می‌تواند فتح بابی برای آینده‌پژوهی و ترسیم برنامه‌های راهبردی در دستیابی به وضعیت مطلوب مسائل جنسی در یکی از مدل‌های تأثیرگذار در سبک زندگی جامعه ایرانی، یعنی سبک زندگی دانشجویی، باشد. گام اول حرکت به سوی این هدف بلندمدت شناسایی وضعیت مسئله است. البته،

منظور از انحراف جنسی در این تحقیق معطوف به تخیلات صرف جنسی نیست، بلکه شامل مصادیق عینی انحرافات به صورت جرم جنسی، ناهنجاری اجتماعی (ترنر مور و واترمن، ۲۰۲۳: ۴۳۰-۴۳۲) یا خلاف شرع اسلام است؛ چراکه انحراف جنسی تنها زمانی آسیب شناختی دانسته می شود که منجر به جرائم جنسی یا پیامدهای دیگر شود (همان: ۴۳۱).

۱) پیشینه تجربی پژوهش

مسئله انحراف جنسی از سال ۱۸۵۰م یک مشکل پزشکی و روان شناسی دانسته شده و اولین گزارش آن را کرافت ایننگ، روان پزشک مطرح آلمانی، در سال ۱۸۸۶م ارائه کرده است (همان: ۴۲۹). نخستین تحقیق پیمایشی مرتبط به فعالیت های جنسی را آلفرد کینزی^۱ از سال ۱۹۲۰م در میان افراد دارای تحصیلات دانشگاهی در کشور امریکا انجام داد و بعد از آن نظرسنجی های متعددی درباره رابطه انحراف جنسی و سبک زندگی شکل گرفته است. یکی از نتایج آنها این است که نرخ آسیب دیدگی از جرائم و انحرافات در میان زنانی که هر روز به بیرون خانه می روند، چند برابر کسانی است که هفته ای یک بار به بیرون از خانه می روند (ماوی و واکلیتس،^۲ ۲۰۰۴: ۵۲). البته نتایج پژوهش ها نشان می دهد انحراف جنسی در مردان بیشتر از زنان است و حتی در پژوهشی نیز به دست آمد که اختلاف این دو جنسیت در این مسئله تا ۲٫۵ برابر بوده است (داسیلوا ناسیمنتو، ۲۰۱۸: ۲۶۱). با این حال بررسی نتایج تحقیقات خارجی و داخلی نشان از فاصله زیاد آن دو دارد و وضعیت داخلی به مراتب بهتر از کشورهای غربی است؛ البته این امر نباید دلیلی برای بی تفاوتی باشد.

مروری بر پژوهش های داخلی درباره رفتارها و انحرافات جنسی، با تأکید بر دانشجویان، واقعیت های زیر را برجسته می کند:

کاهش قبح تماس بدنی با نامحرم در بین دانشجویان: طبق پژوهش ملی سال ۹۳ در میان دانشجویان و سبک زندگی آنها، ۵۲٫۳ درصد اظهار کردند که با دست دادن با نامحرم کاملاً مخالف هستند و ۲۷٫۷ درصد با مسئله دست دادن با نامحرم مشکلی ندارند (ایسپا، ۱۳۹۳: ۱۸۱)، این در حالی است که در سال ۱۳۸۸ موافقت با این انحراف (دست دادن با نامحرم) ۱۲٫۴ درصد بوده است (همان: ۱۸۳).

تجربه روابط جنسی اجباری: تحقیقات نشان می دهد ۱۷٫۱ درصد پسران و ۱۲٫۶ درصد دختران رابطه جنسی اجباری داشته اند که نشان از وضعیتی نگران کننده دارد (اسلامیان و همکاران، ۱۳۹۷: ۹۱).

1. Alfred Kinsey

2. Mawby and walkates

نامتوازن بودن فضای جغرافیایی وقوع انحرافات جنسی: بررسی‌ها نشان می‌دهد که بین مناطق مختلف جغرافیایی و شدت انحرافات جنسی ارتباط وجود دارد؛ برای مثال طبق تحقیقات، شدت انحرافات جنسی در تهران زیاد است و بیشترین مناطق تهران دارای آسیب‌های جرم‌زا با شدت خیلی زیاد هستند. انحرافات جنسی در مناطق ۴، ۵، ۸، ۱۵، ۱۷ و ۲۲ خیلی زیاد، در مناطق ۱، ۱۶، ۱۸، ۱۹ و ۹ زیاد، در مناطق ۲، ۶، ۷، ۱۳، ۱۴، ۲۰ و ۲۲ متوسط، در مناطق ۱۱ و ۱۲ کم و در منطقه ۳ خیلی کم گزارش شده است (مؤمنی و ایرانخواه، ۱۳۹۸: ۱۱۹).

نقش تعاملات رسانه‌ای در اشاعه انحرافات جنسی: گسترش کاربری‌های جنسی معطوف به ایران نیست. برای مثال طبق تحقیقی در دانشگاه بوستون امریکا، بین سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰، ۵۵ میلیون از ۴۰۰ میلیون واژه‌ای که دانشجویان این دانشگاه در وب‌سایت گوگل جست‌وجو کرده بودند، ماهیتی جنسی داشت. این یافته‌ها، با اندکی تغییر، در مطالعات دیگر حتی ایرانی هم تأیید شده‌اند (ژیان‌پور و ملک‌احمدی، ۱۳۹۴: ۸۹). یکی از نمونه‌های آن تحقیق منطقی و بلقان‌آبادی در سال ۱۳۸۸ بود که با تحلیل محتوای اتاق‌های گفت‌وگوی ایرانی به این نتیجه رسید که در مجموع، دوستیابی، ارتباط‌های روزمره و تعامل‌های معمولی و روابط جنسی (انحراف جنسی، سکس‌چت، فحشا، صیغه) با ۸۹٫۳ درصد، بیشترین حجم پیام‌های ردوبدل شده در این اتاق‌ها را تشکیل داده است (منطقی و بلقان‌آبادی، ۱۳۸۸: ۲۵۴). در مطالعه‌ای دیگر در ایران، شیوع اختلالات و انحرافات جنسی ۳۱٫۵ درصد برآورد شده است که اغلب در میان مردها وجود دارد (طباطبایی و باقری، ۱۳۹۹: ۴۴۳). در این باره مجتبی حمایت‌خواه (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر انحرافات اجتماعی زنان» اظهار می‌کند که شبکه‌های اجتماعی مجازی، در مقایسه با فضای واقعی جامعه، فرصت و انگیزه بیشتری را برای تخطی از هنجارهای اجتماعی زنان فراهم کرده است؛ بنابراین می‌توان استدلال کرد که شبکه‌های اجتماعی مجازی نقشی اثرگذار و مستقیم در بروز انحرافات اجتماعی زنان دارند. افزایش میل به ارتباط با جنس مخالف: پژوهش‌ها نشان می‌دهند که مهم‌ترین آسیب اجتماعی جامعه دانشجویی مربوط به امر جنسی و از نوع رابطه دوستی است. میزان شیوع رابطه با جنس مخالف در بین دانشجویان بالا است و حدود یک چهارم آنها این رابطه را تجربه کرده‌اند (سراج‌زاده و حبیب‌پورگتابی، ۱۳۹۸: ۷).

سهم بالای پسران از انحرافات جنسی دانشجویی: خلیج‌آبادی فراهانی (۱۳۹۵) در فراتحلیل ۱۶ پژوهش که درباره رابطه جنسی قبل از ازدواج در نمونه آماری دانشجویان در دانشگاه‌های مختلف کشور انجام شده‌اند، به این نتیجه رسیده است که در همه این پژوهش‌ها پسران

به طور چشمگیری بیشتر از دختران تجربه رابطه جنسی قبل از ازدواج داشته‌اند. بر اساس این پژوهش، به صورت میانگین بیش از ۲۶ درصد از دانشجویان پسر و ۱۷ درصد از دانشجویان دختر این تجربه را داشته‌اند. مطالعه فریده خلیج‌آباد فراهانی و علی‌زاده (۱۳۹۴) نیز همین موضوع را تأیید می‌کند.

انحرافات جنسی مانعی در راه میل به ازدواج: تجربه انحرافات جنسی یا رفتارهای خارج از قاعده در دوره مجرد مانعی برای ازدواج تلقی می‌شود؛ برای مثال، در پژوهش خلیج‌آبادی فراهانی (۱۳۹۵) بیش از ۷۰ درصد از دانشجویان نمونه‌های بررسی شده که تجربه ارتباط جنسی خارج از قاعده داشته‌اند، بیان کرده‌اند که تمایلی به ازدواج ندارند و ۸۲ درصد از آنان گفته‌اند که حاضر نیستند با کسانی ازدواج کنند که تجربه رابطه جنسی قبل از ازدواج دارند.

نقش فضاهای دانشگاهی و خوابگاهی در کاهش شرم: طبق تحقیق شکرالهی (۱۳۹۲)، تأثیرات خوابگاه‌های دانشجویی در جرائم جنسی بیشتر است و در این بین، عواملی همچون نحوه توزیع دانشجویان در اتاق‌ها، کاهش شرم حضور ناشی از کمبود فضای تعویض لباس و وسوسه‌های جنسی در رفتار انحرافی در خوابگاه مؤثر بوده است. عامل غیرمذهبی بودن و آشفتگی خانواده نیز زمینه‌ساز رفتار انحرافی در خوابگاه‌ها است (سراج‌زاده و حبیب‌پور گتایی، ۱۳۹۸: ۱۰). طبق تحقیق سراج‌زاده و حبیب‌پور (۱۳۹۸)، حدود ۱۹٫۷ درصد دانشجویان دختر قبل از ورود به دانشگاه رابطه جنسی را تجربه کرده بودند و این عدد بعد از ورود به دانشگاه به ۲۴٫۳ درصد رسیده است (همان: ۱۷).

سبک زندگی دانشجویی و الزامات راهبردی آن: با توجه به اینکه پژوهش حاضر در بخش یافته‌ها نگاه راهبردی و ایجابی به تربیت جنسی دارد، توجه به ملاحظات و الزامات راهبردی نیز حائز اهمیت است. بررسی‌ها حاکی است که در عرصه سیاست‌گذاری و حکمرانی، نهادهای دخیل از مدل و الگوی مشخصی تبعیت نمی‌کنند و اغلب بین پارادایم‌های سکوت، مهار و انکار سردرگم‌اند. افشار و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «موضوعات اساسی مورد نیاز سبک زندگی دانشجویی» اذعان دارند که با توجه مشکلات عاطفی، روانی، اجتماعی، اقتصادی و تحصیلی، دوره دانشجویی زمانی حساس و نیازمند آموزش‌های خاص و کسب اطلاعات مفید برای پیشگیری از انحرافات و حل مشکلات است. در این خصوص حاجی‌پور و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «گفتمان انتقادی تربیت جنسی در نظام آموزشی» گفته‌اند که گفتمان تربیت جنسی ایران گفتمان مهار است که در تربیت جنسی بیشتر به جنبه سلبی تربیت و به تهدیدهای غریزه جنسی توجه دارد.

به‌رغم تلاش‌های قابل‌تحسینی که درباره توصیف، تبیین و پیامدشناسی مسئله جنسی در بین جوانان و دانشجویان شده است، هنوز شاهد خلأهایی هستیم که پژوهش حاضر سعی در پوشش آنها دارد:

۱. خلأ پژوهش راهبردی؛

۲. نبود اطلاعات به‌روز و جدید؛

۳. تبیین دینی از مسئله.

با در نظر گرفتن این ملاحظات، پژوهش حاضر علاوه بر داشتن نگاهی راهبردی (تجویزی)، سعی دارد با برجسته کردن متغیرهای دینی به تبیین مسئله دست بزند؛ به عبارت دیگر، این پژوهش ضمن توصیف، به تبیین و راهبردشناسی نیز توجه خواهد داشت.

۲) ادبیات نظری پژوهشی

با توجه به اینکه این تحقیق در پی یافتن وضعیت انحرافات جنسی در سبک زندگی دانشجویی است، ابتدا لازم است مفاهیم و رویکردهای مورد استفاده در برخورد با ارتباط دو مقوله سبک زندگی دانشجویی و انحراف جنسی معرفی شوند.

الف) سبک زندگی دانشجویی، شیوه‌ای متفاوت در زیستن

توجه به تعریف یونسکو از فرهنگ و ارتباط آن با دانشگاه نشان می‌دهد که ارتباط مستقیم و معناداری میان آنها و شیوه زندگی دانشجویی وجود دارد، به طوری که اولین نقش دانشگاه ارتقای فرهنگ جامعه شناخته می‌شود. این کارکرد پیوند عمیقی با مفهوم «توسعه همه‌جانبه» دارد (فاضلی، ۱۳۸۶: ۱۷۷) که بستر آن در سبک زندگی دانشجویی معنابخش است؛ زیرا برون‌یابی فرهنگ غنی و پیشرفت در گرو دانشجویانی است که در این سبک از زندگی انحصاری خود به تولید روابط اجتماعی تازه‌ای مبادرت ورزند و هویت متمایزی را در قامت سبک زندگی دانشجویی تجربه کنند. سبک زندگی دانشجویی نمایانگر بخشی از فرهنگ دانشگاه است که در بردارنده ارزش‌ها، هنجارها، خواسته‌ها، تمایلات و... دانشجویان است و نقش مهمی در زندگی دانشجویان دارد (عباس‌پور و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۱۶) و آن را متمایز از دیگر سلوک زیستی می‌کند. با این اوصاف، زندگی دانشجویی که می‌توان آن را به فضاهای مشخصی از قبیل خوابگاه با همه مختصات ساختاری و فرهنگی و روانی آن، کلاس‌ها، اساتید، رابطه زندگی دانشجویی و خانواده، زیستن در غربت، گروه‌های دانشجویی و دوستان تقسیم‌بندی کرد، نقشی اساسی در شکل دادن به هویت حرفه‌ای دانشجویان دارد (حیدری و رضایی، ۱۳۹۱: ۵) و روشی

بر مبنای الگوهای رفتاری شناخت پذیر تعریف می شود که از تأثیر متقابل بین ویژگی های یک فرد با مداخلات و شرایط اجتماعی و اقتصادی زندگی به دست می آیند (عباس پور و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۱۶).

بی توجهی به سبک زندگی دانشجویان مسلمان موجب خسارت های فراوانی برای جامعه خواهد شد؛ زیرا اگر دانشجویان نتوانند میان شیوه زندگی خود و باورها و ارزش هایشان ارتباطی مناسب برقرار کنند، ممکن است بعد از مدتی از باورها و ارزش های خود دور شده، آنها را ناکارآمد بدانند یا برای توجیه سبک زندگی غیر اسلامی خود، باورها و ارزش های اسلامی را زیر سؤال ببرند. از جمله این مؤلفه ها، که امروزه باعث شکاف جدی میان باور دانشجویان با نسل های پیشین شده، چگونگی مواجهه با مسائل جنسی است، به گونه ای که امروزه شاهد هموار شدن مسیر انحرافات جنسی برای دانشجویان هستیم، در حالی که برخورداری از سلامت جنسی به عنوان رفاه ذهنی و نیز تسلط افراد بر نقش ها و روابط خوب اجتماعی از اهمیت بالایی برخوردار است. این امر ترویج سلامت جنسی در انتقال از نوجوانی به جوانی (یونیس و سالستروم، ۲۰۱۵: ۳۳) را، به ویژه در دانشجویان که استقلال جنسی و سبک زندگی مختص به خود را دارند، ضروری می سازد. از همین رو بسیاری از پژوهشگران به این مسئله هشدار داده و لزوم آموزش رفتارهای جنسی و ترویج خودمختاری در آن را پیش از ورود به سبک زندگی دانشجویی ضروری دانسته اند (چو و کیم، ۲۰۲۳: ۹-۱۰)؛ چراکه سلامت جنسی وضعیتی از رفاه جسمی، عاطفی، روانی و اجتماعی مرتبط با تمایلات جنسی تعریف می شود و سازمان ملل (WHO) نیز انحراف در این مسئله را دومین عامل مخاطره آمیز جهانی برای سلامتی ذکر می کند که به گروه های اجتماعی، به ویژه جوانان و نوجوانان، آسیب می رساند (یونیس و سالستروم، ۲۰۱۵: ۲۵).

ب) صورت بندی سبک زندگی در ساحت نظری

امروزه سبک زندگی موضوعی فرارشته ای است که به دلایل مختلف در اندیشه های بسیاری از صاحب نظران علوم انسانی مطرح شده است (کاوایانی، ۱۳۹۸: ۱۷). اهمیت چنین مقوله ای در بررسی و تبیین موضوعات و مسائل اجتماعی به حدی است که برخی از صاحب نظران قدرت تبیینی آن را هم تراز با مفهوم طبقه در نظریات کلاسیک (به خصوص نزد مارکس و وبر) می دانند. با مروری بر اندیشه های هندری، گیدنز، آدلر، بوردیو و جان استوری می توان به مکانیسم تبیینی سبک زندگی و متغیرهای اثرگذار در آن دست یافت.

تبیین و تشریح	قائل	خوانش
کارکرد نمایشی مصرف راهکاری برای کسب منزلت اجتماعی برای زنان است. این مصرف فرصتی برای ابراز هویت فردی زنان است که از این طریق سبک زندگی تولید می‌کنند و هویتی جدید می‌یابند (فاضلی، ۱۳۸۲).	وبلن	مصرفی بودن نقش جنسیتی زنان
شهر جایگاهی برای آزادی فرد از تمام قیود جامعه سنتی و نویدبخش فردیت است (باکاک، ۱۹۹۲). مهم‌ترین خصلت شهر گمنامی است.	زیمل	نقش شهرنشینی بر ایجاد سبک زندگی
میزان برخورداری از انواع سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و... منجر به شکل‌گیری گروه‌های خاص با سبک زندگی ویژه می‌شود (نوروزی و پت‌رامی، ۱۳۹۵)؛ سبکی که همه چیزهای اطراف انسان - اعم از مسکن، اسباب و اثاثیه، کتاب‌ها، سیگارها، عطرها، لباس و غیره - بخشی از آن را شکل می‌دهند (پالومست، ۲۰۰۲).	بورديو	رابطه متقابل سرمایه اجتماعی و سبک زندگی
مدرنیسم و فاصله گرفتن از شیوه زندگی سنتی افراد را از قیود انتخاب‌های سنتی می‌رهاند و حق انتخاب نیز عاملی در تنوع سبک زندگی شده است. سبک زندگی مجموعه‌ای نسبتاً هماهنگ از رفتارها و فعالیت‌های یک فرد معین و حالت‌ها و سلیقه‌ها، مانند طرز لباس پوشیدن و طرز آرایش، دکور منزل و شیوه گذران اوقات فراغت در زندگی روزمره است که شامل پوشش و حجاب نیز می‌شود (گیدنز، ۱۳۷۸).	گیدنز	سبک زندگی محصول مدرنیسم
سبک زندگی فرایندی است که به صورت درخت زندگی ترسیم می‌شود که ساقه‌اش شامل اعتقادات و نگرش‌های کلی افراد است و شاخه‌ها وظایف را بیان می‌کنند (کاویانی، ۱۳۹۸). پوشش و اعتقاد به هنجار بودن آن از مقولات سبک زندگی دانسته می‌شود.	آدلر	تجویزی بودن سبک زندگی

بررسی دیدگاه‌های مطرح‌شده بر این اساس است که سبک زندگی متشکل از شناخت عواطف و احساسات افراد است که به صورت واضح و مشهود با مقولات اساسی مانند فردیت، هنجارگرایی، هویت نو و شکل‌دهی به اجتماعی جدید ارتباطی خاص و مستقیم دارد؛ بنابراین وقتی بحث از سبک زندگی پیش می‌آید، مدنظر قرار دادن دو نکته ضروری است. اول آنکه یکی از ویژگی‌های سبک زندگی جوانان دیده شدن و جلوه کردن یا همان متفاوت بودن است

که شامل گرایش به نوعی خاص از موسیقی تا سبک خاص پوشیدن لباس، آرایش مو و مانند اینها است. دوم آنکه سبک زندگی به طور همیشگی و روزمره در جریان است؛ زیرا دانشجویان درگیر الزامات زندگی تکنولوژیک، رسانه‌های مخصوص اوقات فراغت و ارتباطات، فرهنگ مصرف‌گرایی، تحولات فکری و اعتقادی و اخلاقی هستند. از طرفی دیگر، افرادی همچون اساتید و عالمان، چهره‌های مورد پذیرش دانشگاهیان و همسالان دانشجو تأثیر بسیاری در تغییر و تحول او دارند (ر.ک: هاشمی، ۱۴۰۰: ۵۷۸).

همچنین رواج مدگرایی و مصرف‌گرایی، تجمل‌پرستی، فردگرایی، انحرافات اجتماعی و آشفتگی، کاهش پایبندی به ارزش‌های دینی فرهنگ مصرف و نیز نشر نوعی خودباختگی در برابر الگوها و سبک زندگی غربی در رسانه‌های فراملی به بحران‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور دامن زده است. به نظر می‌رسد در این شرایط بیان، بررسی و ارائه سبک زندگی دانشجویی با رویکرد اسلامی - ایرانی ضرورتی دوچندان دارد، اما برای رسیدن به این مدل، در مرحله اول باید وضعیت این نوع از سبک زندگی را شناخت. بسیاری از پژوهش‌های خارجی بیانگر ارتباط بیماری‌های روانی و جسمی و آسیب‌های اجتماعی با سبک زندگی هستند (حسین و آنس، ۲۰۱۶: ۲۳۷-۲۳۸). پژوهش‌های داخلی نیز وجود مشکلات جسمی و روانی و آسیب‌های اجتماعی مثل اعتیاد، طلاق، الکلیسم، مصرف‌زدگی، تجمل‌پرستی و بیکاری را متأثر از غلبه سبک زندگی غربی در کشورمان می‌بینند (ر.ک: میرتبار، ۱۳۹۹: ۹۴-۱۱۱) که امروزه در سبک زندگی دانشجویی نمود یافته است. یکی از این ناهنجاری‌ها انحرافات جنسی است که در این تحقیق به صورت متغیری وابسته به سبک زندگی دانشجویی بررسی می‌شود.

برخی از نظریه‌پردازان سبک زندگی اسلامی - ایرانی امر جنسی را به شکل یک متغیر یا مؤلفه اصلی در سبک زندگی ندانسته و چندان از آن استقبال نکرده‌اند؛ هرچند در تبیین خود آن را یکی از مصادیق مهم در سبک زندگی می‌خوانند. برای مثال، کاویانی در مدل خود از ۱۳۵ سؤال آزمون اولیه فقط در دو پرسش (شماره ۹۲ و ۹۷) به نوعی غیرمستقیم به امر جنسی اشاره کرده است (کاویانی، ۱۳۹۸: ۳۸۰). البته او ذیل وظایف جنسی در اسلام، آن را یکی از مصادیق وظایف خانواده در سبک زندگی مطرح می‌کند و مقدمات رفتارهای نامشروع جنسی در سبک زندگی را نام می‌برد که عبارت‌اند از چشم‌چرانی، برهنگی و بی‌حجابی، کتاب‌ها و نشریات و فیلم‌های فاسد، کانون‌های فساد همچون مجالس مختلط، خلوت با نامحرم و هم‌سخن شدن با او، ترک ازدواج، زینت و آرایش زن و دیدن روابط جنسی دیگران (همان: ۲۵۴-۲۵۷).

مهدوی کنی نیز با وجود بحث از رفتارهای جنسی در سبک زندگی و بیان نظرات غربی‌ها، در تبیین نظریه خود اشاره خاصی به امر جنسی ندارد؛ هرچند قائل است که سبک زندگی همه ابعاد فردی، جمعی، مادی و معنوی را در بر می‌گیرد و حول محور گرایش‌ها (تمایلات، ترجیح‌ها) یا آنچه ذوق و سلیقه خوانده می‌شود، قرار می‌گیرد (مهدوی کنی، ۱۳۸۶: ۲۲۵). بر این اساس می‌توان نظریه او را نیز مرتبط با مسئله دانست. در میان صاحب‌نظران سبک زندگی اسلامی، فعالی (۱۳۹۶) ذیل مؤلفه مدیریت بدن، به بحث امر جنسی و پیامدهای آن توجه جدی داشته و آن را در سبک زندگی اسلامی ذیل ویژگی‌های رفتار سبکی مطرح می‌کند. او معتقد است تغییرات و دگرگونی‌ها در جامعه ایرانی سرعت بالایی دارد؛ از جمله تحولات جنسیتی همچون رسمیت یافتن بسیاری از خرده‌فرهنگ‌ها، مصرف‌گرایی، مدگرایی و آرایش، حضور جنسیتی متفاوت و ناهنجاری‌های جنسی. البته برخی از این موارد متأثر از جهان بیرون، یعنی «پروژه»، هستند و برخی براساس تحولات درونی، یعنی «پروسه»، تعریف می‌شوند که شاید شیوع آن باعث خودبیگانگی و بحران هویت نیز بشود (فعالی، ۱۳۹۶: ۲۴-۲۵). از منظر فعالی، مشکلات جنسی در جوانان از بیماری‌های سبک زندگی جدید است که عمدتاً به سبب اتخاذ الگوی نادرست زیستن به وجود آمده است (فعالی، ۱۳۹۳: ۳۱). بی‌تردید توجه و عمل به سبک زندگی اسلامی و توصیه‌های آن می‌تواند به بسیاری از آسیب‌ها پایان دهد، برای مثال، مسجد و جاری کردن آن در سبک زندگی می‌تواند با تقویت عنصر عفت در نوجوانان و جوانان، غریزه جنسی را مهار کند (همان، ۱۹۳)؛ هرچند متأسفانه کمتر در جامعه ایرانی مورد توجه قرار می‌گیرد. تحلیل‌های آماری نیز نشان از دور شدن گروه جوانان، به ویژه دانشجویان، از سبک زندگی اسلامی - ایرانی و گرایش شدید به سبک زندگی غربی دارند، اما باید دانست که بهترین شیوه مواجهه با این دگرگونی‌های اجتماعی در ایران مدیریت آنها طبق اصول و قواعد مشخص است (فعالی، ۱۳۹۶: ۲۵).

ج) صورت‌بندی انحرافات جنسی در ایران در ساحت نظری

از ویژگی‌های فرهنگ دوران اخیر که در سبک زندگی رایج شده، بصری شدن منبع اصلی برقراری ارتباط است که از آن با عبارت مدیریت بدن نام برده می‌شود. یکی از بخش‌های مهم آن تربیت جنسی است. بررسی دیدگاه اندیشمندان معاصر تفاوت رویکردها در خصوص انحراف جنسی را نشان می‌دهد. در جدول ذیل، برخی از این نظرات به اختصار مطرح می‌شوند.

رویکرد	خوانش	قائل	تبیین و تشریح
قرآنی	لزوم استعفاف	آیات قرآن	هرگاه امکان ازدواج فراهم نباشد، در قرآن به «استعفاف» امر شده است (نور: ۳۳)؛ محافظت در برابر محرک های جنسی (نور: ۵۸).
سنتی (عبادی) - ایمانی)	عدم اختلاط زن و مرد	آیات عظام خمینی، خامنه‌ای، اشتهاوردی، گلپایگانی و خوبی	پرهیز از هرگونه رابطه جنسی که خارج از حدود فطرت و توأم با نگرانی و اضطراب است (مزیدی و خدمتیان، ۱۳۹۶؛ کجیاف، ۱۳۸۴؛ بانکی‌پور فرد، ۱۳۹۸؛ آبیاری و همکاران، ۱۳۹۹).
حقوقی	لزوم رعایت مسائل جنسی	نظام های حقوقی	طبق قانون، وظایف و مسئولیت های کنشگران در عرصه های حیات اجتماعی تعیین می شود (گل پرور و همکاران، ۱۴۰۰).
	عرفی - اجتماعی	ابوالقاسم اکبری	از نظر جامعه شناسان، چنانچه جامعه ارضا و لذت جنسی را قبول و تأیید نکند، انحراف به حساب می آید (اکبری، ۱۳۹۲: ۱۴۶).
	عدم الزام اخلاقی	هدایت الله ستوده	انتقاد از روش حریم در روابط گذشتگان به روابط جنسی و نقد غلبه نگاه هویتی و فقهی به مسائل جنسی؛ عفت و وظیفه ای عمومی و متشکل از سه وظیفه وفاداری، بهبود خود و آسیب نرساندن به دیگران است که ارضای غرایز جنسی غیر از روابط زن و شوهر و بسنده کردن به روابط عرفی موجود به این وظایف آسیب نمی زند (ر.ک: ستوده، ۱۳۸۷).
نواندیشانه	عدم الزام حکومتی	برخی روشنفکران و نواندیشان، همچون ایازی	با نگرش تقلیل گرایانه، اصل حریم روابط زن و مرد واجب است، اما عدم رعایت آن مستلزم کیفر و الزام حکومتی نیست، مگر در صورتی که رفع مسائل جنسی عفت عمومی را جریحه دار کند. برخورد قهری حکومت با ناهنجاری جنسی فاقد وجهت شرعی است (آبیاری و همکاران، ۱۳۹۹).
	جامعه شناسی	والتر میشل	بر اساس الگوگیری و تقویت، کودکان رفتارهای جنسی مناسب جنس خود را یاد می گیرند، سپس هویت جنسی خود را می سازند.
	روان شناسی	استون، ابراهام	فقط در سایه ازدواج و خانواده است که زن و مرد می توانند در خود حس همکاری، تعلق و به هم پیوستگی - که یگانه شرط رشد و تکامل شخصیت آن است - به وجود آورند (ر.ک: علیوردی نیا، ۱۳۹۲).

رویکرد	خوانش	قائل	تبیین و تشریح
	مبتنی بر تربیت جنسی	شهید مطهری و ...	رابطه مستقیم بین سبک زندگی و تربیت جنسی وجود دارد. تفاوت معناداری بین دو گروه نوجوان دختر و پسر در وضعیت تربیت جنسی هست. تربیت مثبت جنسی در پیش از ارتکاب جرائم جنسی به طور معناداری مؤثر است (سیف‌اللهی اوشانی و همکاران، ۱۴۰۱).
تبیینی (کلامی - اجتماعی)	هویت محور سمبولیکی (نمادی - انقلابی)	مقام معظم رهبری و ...	ترویج امر ازدواج جلوگیری از طغیان‌های جنسی (بیانات مقام معظم رهبری، ۹/۱۲/۱۳۸۰). به‌کارگیری خانواده و حفظ دوسویه خانواده و گزینه جنسی (بیانات مقام معظم رهبری، ۲۱/۲/۱۳۹۲). ارتقای کمی و کیفی آموزش‌های هنگام و پس از ازدواج همسو با برنامه همکاری مشترک بین دستگاهی، اطفای نیاز جنسی جوانان با ترویج ازدواج و فرزندآوری (بیانات مقام معظم رهبری، ۶/۱۸/۱۳۹۲).
	مبتنی بر سلطه مرد بر زن	فمینیست‌های غربی	در نتیجه فقر و بی‌پولی زنان مجبور می‌شوند تن فروشی کنند و با مردان رابطه جنسی داشته باشند (آبیار و همکاران، ۱۳۹۹).
فمینیستی	مبتنی بر امر غیرقانونی	فمینیست‌های غیر اسلامی در خارج از ایران و سکولار ایرانی	برابری جنسی و به رسمیت شناختن هم‌جنس‌گرایی و سقط جنین (همان)
	انتخابگری	-	رعایت مسائل جنسی به مثابه امری اجباری در مقابل گفتمان انتخاب به چالش کشیده می‌شود (مرنیسی، ۱۳۹۰؛ آبیار و همکاران، ۱۳۹۹).

به نظر می‌رسد رویکرد انحراف جنسی در جامعه ایران بر مبنای رویکرد سنتی - تبیینی (فقهی، اجتماعی و سیاسی) در نظر گرفته می‌شود. بر این اساس، انحراف جنسی مبتنی بر تربیت جنسی و نشانه بیرونی عفاف دانسته می‌شود. علاوه بر آن، از نمادها و نمودهای نظام جمهوری اسلامی ایران در برابر سایر نظام‌ها و جوامع است و در کنار وجوه دینی، کاملاً اصالت و ماهیتی انقلابی و سیاسی آن دارد. در واقع، در میان گونه‌های مختلف رویکردی در مطالعه مسئله انحراف جنسی، رویکرد فقهی مهم‌ترین رویکرد در مطالعه انحراف جنسی دانسته

۱. تفاهم‌نامه با همکاری دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت کشور، نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، سازمان بهزیستی، سازمان تبلیغات اسلامی، قوه قضائیه، مورخ ۱۳۹۶/۴/۲۶.

می شود (اخلاصی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۳۵) و دیگر رویکردها به گونه ای در حال بازتعریف یا اثبات آن هستند. بنابراین پرسش ها و فرضیه های این تحقیق با رویکردهای غربی متفاوت می شود و استخراج فرضیه ها در ساحت فقهی و دینی صورت می پذیرد.

فرضیه هایی که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته اند، عبارت اند از:

۱. به نظر می رسد میان جنسیت دانشجویان و ارتباط جنسی خارج از چارچوب آنان ارتباط معناداری وجود دارد.
۲. به نظر می رسد در سبک زندگی دانشجویی، وضعیت اقتصادی ارتباط معناداری با انحراف جنسی آنان دارد.
۳. به نظر می رسد ارتباط معناداری میان انحراف جنسی و محل زندگی دانشجویان وجود دارد.
۴. به نظر می رسد میان سن دانشجویان و ارتباط جنسی خارج از چارچوبشان ارتباط معناداری وجود دارد.

۳) روش تحقیق

در این تحقیق از روش پیمایش و برای جمع آوری داده ها از پرسش نامه خودسنجی^۱ استفاده شده است. جامعه آماری در این تحقیق جمعیت دانشجویی هستند که طبق آخرین آمار اعلامی مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (در سال ۱۴۰۰) ۳ میلیون و ۱۷۳ هزار و ۷۷۹ نفر برآورد شده اند.^۲ طبق جدول مورگان، ۳۸۴ نفر به روش نمونه گیری تصادفی متوازن شده^۳ انتخاب شدند. در این پرسش نامه اغلب از طیف لیکرت استفاده شده است و پس از جمع آوری پرسش نامه ها، داده ها با نرم افزار SPSS پردازش و تجزیه و تحلیل شدند.

برای سنجش روایی ابزار و شاخص ها، پرسش نامه مورد نظر تنظیم و در اختیار تعدادی از اساتید و صاحب نظران قرار گرفت و پس از استخراج نظراتشان، اصلاح نهایی انجام شد. نتایج به دست آمده از پرسش نامه ها جهت سنجش پایایی متغیرها استفاده شد. مسئله پایایی این است که ابزار با چه دقت و صحتی پدیده یا صفت مورد نظر را اندازه گیری می کند. به همین منظور آزمون مقدماتی به عمل آمد و با گزارش آزمون آلفای کرونباخ مبنی بر پایایی تست ها، براساس تعداد ۳۰ پرسش نامه اجرا شده در جامعه آماری، پایایی تحقیق سنجیده شد (با میانگین ۰.۸۲٪).

1. Self-Report

2. asiran.com/003bJa

3. Simple balanced sampling

۴) یافته‌ها و دستاوردها

الف) یافته‌های توصیفی

جدول ۱. مشخصات آزمودنی‌ها برحسب متغیرهای جمعیت‌شناختی

متغیرهای زمینه‌ای	پاسخ‌ها	درصد
جنسیت	مرد	۶۸
	زن	۳۲
سطح تحصیلات	کاردانی	۱۸,۲
	کارشناسی	۶۵,۳
	ارشد	۱۰,۲
	دکتری	۶,۲
وضعیت اقتصادی	خوب	۱۰,۲
	متوسط	۶۳,۶
	ضعیف	۲۶,۲
میزان درآمد	زیر ۴ میلیون	۶۰,۴
	۴-۶ میلیون	۱۳,۳
	۶-۱۰ میلیون	۱۸,۷
	۱۰-۲۰ میلیون	۴,۴
	بالای ۲۰ میلیون	۳,۱
وضعیت تأهل	متأهل	۱۴,۷
	مجرد	۸۴,۴
	طلاق	۱

همان طور که از جدول ۱ مشخص است، بیشترین درصدها متعلق به مردان مجرد با مدرک لیسانس و وضعیت اقتصادی متوسط است.

جدول ۲. ارتباط جنسی خارج از چارچوب خانواده و عرف

درصد	پاسخها
۶,۷	تجربه داشتم
۹۳,۳	تجربه نداشتم

مطابق با داده‌های جدول ۲، حدود ۷ درصد از پاسخگویان گفته‌اند که تاکنون روابط جنسی خارج از چارچوب خانواده و عرف را تجربه کرده‌اند و بیشتر پاسخگویان روابط جنسی خویش را در چارچوب مطرح کرده‌اند.

جدول ۳. رعایت موازین شرعی در ارتباط جنسی خارج از عرف و خانواده

درصد	پاسخها
۲,۲	بله
۴,۵	خیر

از جدول ۳ مشخص است که ۴,۵ درصد از ۶,۷ درصد پاسخگویان که گفته بودند روابط جنسی خارج از عرف و خانواده را تجربه کرده‌اند، روابط جنسی خارج از موازین شرعی داشته‌اند. به عبارت روشن‌تر، حدود ۵ درصد از دانشجویان تجربه روابط جنسی خارج از چارچوب شرع داشته‌اند. ۲,۲ درصد نیز ضمن اینکه روابط جنسی خویش را خارج از چارچوب‌های خانواده و عرف مطرح کرده‌اند، گفته‌اند که معیارهای شرع را مراعات کرده‌اند. به عبارت دیگر، روابط جنسی این قبیل از افراد در قالب صیغه و ازدواج موقت شکل گرفته است.

جدول ۴. چرایی رعایت نکردن موازین شرعی در رابطه جنسی خارج از عرف

درصد	پاسخها
۱,۳	بی‌اهمیتی عقد شرعی برای چنین روابطی
۰,۹	بی‌اطلاعی از موازین شرعی یا ضرورت آن

درصد	پاسخ‌ها
۰٫۹	نداشتن امکان عقد شرعی
۰٫۹	ناخواسته و دفعی بودن اتفاق مذکور
۰٫۴	اعتقاد نداشتن به اسلام
۰٫۴	همجنس بودن طرف مقابل
۰٫۴	دختر بودن و نداشتن اجازه پدر
۰	در عقد یا عده شخص دیگری بودن
۰	محرم بودن طرف مقابل
۰٫۹	سایر

افرادی که روابط جنسی خارج از چارچوب داشته‌اند در پاسخ به چرایی رعایت نکردن موازین شرعی در رابطه دلایل مختلفی داشته‌اند. نگاهی آماری به جدول ۴ حاکی است که ۱٫۳ درصد پاسخگویان گفته‌اند که برای چنین روابطی عقد شرعی بی‌اهمیت است. در رتبه‌های بعدی دلایلی چون بی‌اطلاعی از موازین شرعی یا ضرورت آن، نداشتن امکان عقد شرعی، ناخواسته و دفعی بودن اتفاق مذکور، اعتقاد نداشتن به اسلام، همجنس بودن طرف مقابل و نداشتن اجازه پدر مطرح شده‌اند.

ب) یافته‌های استنباطی

بین جنسیت و ارتباط جنسی خارج از چارچوب ارتباط معناداری دیده شد.

جدول ۵. ارتباط بین جنسیت و روابط خارج از چارچوب

Pearson Chi-Square=.878	Sig=.024
-------------------------	----------

نتایج برآمده از آزمون‌های مورد استفاده در این پژوهش نشان می‌دهد که بین جنسیت و روابط جنسی خارج از چارچوب رابطه معناداری وجود دارد. این رابطه با انجام آزمون خی دو پیرسون اندازه‌گیری و رابطه معناداری با $Sig=.024$ دیده شده است. طبق داده‌های به دست آمده، مردان بیشتر از زنان روابط خارج از چارچوب داشته‌اند.

بین وضعیت اقتصادی و ارتباط جنسی خارج از چارچوب ارتباط معناداری دیده شد.

جدول ۶. ارتباط بین وضعیت اقتصادی و روابط خارج از چارچوب

Pearson Chi-Square= 6.107	Sig=.047
---------------------------	----------

نتایج برآمده از آزمون‌های استفاده شده در این پژوهش نشان می‌دهد که بین وضعیت اقتصادی و روابط جنسی خارج از چارچوب رابطه معناداری وجود دارد. این رابطه با انجام آزمون خی دو پیرسون اندازه‌گیری و رابطه معناداری با $Sig=.047$ دیده شده است. طبق داده‌های به دست آمده، دانشجویانی که خود را در سطح ضعیف و متوسط ارزیابی کرده‌اند بیشتر از دانشجویان با وضعیت اقتصادی خوب روابط خارج از چارچوب داشته‌اند. بین محل زندگی و ارتباط جنسی خارج از چارچوب ارتباط معناداری دیده شد.

جدول ۷. ارتباط بین محل زندگی و روابط خارج از چارچوب

Pearson Chi-Square= 9.623	Sig=.04
---------------------------	---------

نتایج برآمده از آزمون‌های استفاده شده در این پژوهش نشان می‌دهد که بین محل زندگی و روابط جنسی خارج از چارچوب رابطه معناداری وجود دارد. این رابطه با انجام آزمون خی دو پیرسون اندازه‌گیری و رابطه معناداری با $Sig=.04$ دیده شده است. طبق داده‌های به دست آمده، دانشجویانی که محل زندگی خویش را شهر و کلان شهر معرفی کرده‌اند بیشتر از روستائین‌ها روابط خارج از چارچوب را تجربه کرده‌اند.

بین سن و ارتباط جنسی خارج از چارچوب ارتباط معناداری دیده نشد.

نتایج حاکی است که بین میزان سن و روابط جنسی خارج از چارچوب رابطه معناداری وجود ندارد. به عبارت دیگر، دانشجویان در گروه‌های سنی مختلف -مقاطع تحصیلی مختلف- تفاوت قابل توجهی از حیث تجربه روابط جنسی خارج از قاعده نداشته‌اند. این نتیجه با آزمون خی دو پیرسون با ضریب $Sig=.99$ تأیید می‌شود.

جدول ۸. ارتباط بین سن و روابط خارج از چارچوب

Pearson Chi-Square= 9.67	Sig=.99
--------------------------	---------

نتیجه‌گیری

بررسی‌ها نشان داد که یکی از مؤلفه‌های اصلی سبک زندگی دانشجویی مسئله چالش برانگیز جنسی و انحرافات مرتبط با آن است. نتایج تحقیقات بیانگر نهادینه شدن فرهنگ سکوت والدین در ارائه تربیت جنسی به فرزندان خود است که باعث افزایش شدت مسئله از معضل به بحران شده است، به طوری که برخی قائل به انقلاب جنسی در ایران شده‌اند که پذیرش آن به معنای وقوع بحران در مسئله و رفتن به سمت فروپاشی است. بی‌تردید مهم‌ترین گروه درگیر در این مسئله دانشجویان هستند که سبک زندگی شان تأثیر مضاعفی بر توسعه کشور دارد و این امر ضرورت بررسی آن را دوچندان می‌کند. بنابراین هدف اصلی این پژوهش پاسخ به این پرسش است که مسئله جنسی و میزان انحراف از آن در دانشجویان به چه صورت است و نسبت به تحقیقات پیشین چه تغییراتی را به خود دیده است. برای پاسخدهی به این پرسش کلیدی، با در نظر گرفتن ظرفیت‌های موجود در ادبیات نظری و پژوهشی، بیشتر از شاخص‌های پیامدی و عملکردی بهره‌برده شد. در این مسیر، با توجه به حساسیت‌های اجتماعی و چندوجهی بودن مسئله، سعی شد تا حد امکان زمینه پاسخگویی آزادانه مشارکت‌کنندگان تسهیل شود. نتایج حاصل از پژوهش حاکی است که نگرش دانشجویان به مسائل جنسی و ارضای این غریزه دچار تغییرات کمی و کیفی قابل توجهی شده است که می‌توان چنین نتیجه گرفت:

- پیشینه زیستی دانشجویان از معضلات بزرگ در انحراف جنسی است. حدود ۹۰ درصد پسران اطلاعات جنسی را از والدین دریافت نکرده بودند و از دوران نوجوانی با این آسیب جدی روبه‌رو بودند. با وجود این، مهم‌ترین دلیل در میان دانشجویان برای برقراری ارتباط خارج از چارچوب شرع، اعتقاد نداشتن به عقد شرعی و اهمیت آن است و ناآگاهی از عقد شرعی در رتبه دوم قرار دارد.
- تحقیقات نشان می‌دهد که اختلال در مسائل جنسی در میان دانشجویان در یک دهه اخیر روند افزایشی داشته و همچنان گرایش دختران به آن بیشتر از پسران است. با وجود این، درصد کمی از دانشجویان در این گروه قرار می‌گیرند؛ چراکه ۹۳٫۳٪ پاسخگویان گفتند رابطه جنسی خارج از چارچوب خانواده و عرف نداشته‌اند و فقط حدود ۵ درصد از آنان روابط جنسی خارج از چارچوب شرع را تجربه کرده‌اند.
- تفاوت سنی تأثیر معناداری در میزان روابط جنسی خارج از چارچوب شرع و عرف ندارد و همه مقاطع تحصیلی دانشجویی در این مسئله یکسان هستند؛ بنابراین ارتباط میان سن دانشجویان و انحراف جنسی معنادار نیست.

• بین وضعیت اقتصادی دانشجویان و انحرافات جنسی تفاوت معناداری دیده شد، به این معنا که دانشجویان با خاستگاه اقتصادی پایین و متوسط بیشتر از دانشجویان با طبقه اقتصادی بالا روابط جنسی خارج از قاعده را تجربه کرده‌اند. به نظر می‌رسد که پایگاه اقتصادی نه فقط به صورت مستقیم، بلکه به صورت غیرمستقیم و از طریق پدیده‌های متغیرهای واسطی چون کاهش سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی یا رهاشدگی دفعی و پدیده گمنامی - آن طور که زیمیل اشاره می‌کند - در کلان شهرها به انحراف جنسی ختم می‌شود.

• طبق داده‌های به دست آمده، دانشجویانی که محل زندگی خویش را شهر و کلان شهر معرفی کرده‌اند بیشتر از روستانشین‌ها روابط خارج از چارچوب داشته‌اند.

به نظر می‌رسد انحراف جنسی، از نوع رابطه دوستی، در دختران بسیار زیاد است و دلیل عمده آن نیز به کاهش دینداری بازمی‌گردد؛ در واقع، ضعف دینداری باعث گسترش روابط جنسی خارج از چارچوب شده است. این یافته‌ها با نتایج سراج‌زاده و حبیب‌پور (۱۳۹۸) همسویی دارد، با این تفاوت که در نتایج آن تحقیق حدود ۲۴ درصد دانشجویان تجربه رابطه جنسی داشتند، اما در تحقیق حاضر، حدود ۷ درصد به تجربه رابطه جنسی اشاره کرده‌اند. علاوه بر آن، نتایج این تحقیق با پژوهش خلج‌آبادی فراهانی (۱۳۹۵) که از فراتحلیل ۱۶ پژوهش در نمونه آماری دانشجویان صورت گرفته نیز همسو است و در هر دو تحقیق، پسران بیشتر از دختران تجربه رابطه جنسی داشتند و بنابراین بیشتر در معرض خطر هستند. همچنین نتایج این تحقیق با پژوهش جوانمرد و همکاران (۱۴۰۱) و افشار و همکاران (۱۳۹۶) همسو است و همه بیانگر وجود آسیب و انحرافات در سبک زندگی دانشجویی هستند که باید برای آن برنامه‌ریزی کرد.

از میان دلایل ایجاد انحراف جنسی در سبک زندگی دانشجویی بدون در نظر گرفتن زیست‌پیشین دانشجویان، دین‌گریزی یا ضعف دینداری عامل اصلی دانسته شد. در رتبه بعد از آن به ناآگاهی و ضعف اطلاعات و دسترسی نداشتن به عقد موقت، رابطه با همجنس یا محرم اشاره شد. با توجه به نتایج به دست آمده و نیز تحقیقی که نگارندگان این تحقیق در پروژه‌ای با عنوان «آسیب‌شناسی تربیت جنسی در ایران»^۱ انجام داده‌اند، می‌توان راهبردهای ذیل را پیشنهاد داد:

۱. میرتبار، سید مرتضی و همکاران، «آسیب‌شناسی تربیت جنسی در ایران»، طرح پژوهشی، سفارش مرکز پژوهشی مبنا که در روند انتشار کتاب قرار گرفته است.

شناسایی تربیت جنسی به مثابه نیاز و ضرورت بنیادین (مخاطب اصلی: مسئولان عالی حکومتی)		پیش‌نیازهای راهبردی
تغییر رویکرد سلبی به ایجابی در مسئولان (مخاطب اصلی: مسئولان قانون‌گذار و سیاست‌گذار)		
حل مسئله سند ۲۰۳۰ (مخاطب اصلی: مسئولان و نخبگان)		
تابوشکنی با به‌کارگیری آموزه‌های دینی		
ورود متناسب فعالیت‌های فرهنگی و آموزش رسمی و پاسخ به ابهامات		
تدوین، اشاعه و عملیاتی کردن الگوی دینی - بومی تربیت جنسی		راهبرد اصلی
مسئول	راهکارهای کلان	راهبردهای مساعدی
مسئولان عالی حکومتی	ایجاد مطالبه سازمانی برای تولید الگوی بومی تربیت جنسی و آگاهی‌بخشی درباره آسیب‌های انحراف جنسی	شناسایی تربیت جنسی به مثابه نیاز و ضرورت بنیادین
	تولید احساس نیاز سازمانی به الگوی تربیت جنسی و همچنین مشروعیت‌یابی رسالت	
شورای عالی انقلاب فرهنگی	ابهام‌زدایی از جایگاه و الگوی تربیت جنسی با ملاحظات بومی و دینی	تهیه و ابلاغ الگوی دینی - بومی تربیت جنسی
	ارائه ابعاد سه‌گانه نگرشی، هنجاری و ساختاری در طراحی الگوی تربیتی	
	تغییرات در نظامات اربعه با هدف کنترل، تعدیل و هدایت نیازهای جنسی	
مراکز پژوهش فرهنگی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم	ارائه الگوی تربیت جنسی برای دوران کودکی و نوجوانی	متناسب‌سازی موضوعی الگوی تربیت جنسی با دوره‌های سنی
	ارائه الگوی تربیت جنسی برای دوران جوانی	
	ارائه الگوی تربیت جنسی برای دوران پیش، حین و بعد از ازدواج	

مراکز پژوهش تربیتی وزارت علوم	بهره‌گیری از مضامین، الفاظ و منابع بومی و دینی در فرایند تولید و آموزش محتوای تربیت جنسی	متناسب سازی روشی آموزش الگوی تربیت جنسی با دوره‌های سنی
	متناسب سازی روش‌ها و تکنیک‌های آموزشی با اقتضائات روحی، روانی و شناختی گروه‌های مختلف سنی	
وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مقننه	حمایت‌گری خانواده در خصوص اهداف	انسجام بخشی و تقسیم‌کار نهادی حول تربیت جنسی
	فراهم کردن زیرساخت‌های حقوقی الگوی تربیت دینی	
	ورود دانشگاه و حوزه به تولید منابع کافی	
	تعریف آموزش و پرورش و رسانه به عنوان دو بال مهم خانواده برای تربیت جنسی و هماهنگی بین نهاد‌های مذکور	
وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی، مراکز پژوهشی، متولی امور خانواده	آموزش و ارائه شیوه رفتار با نوجوانان در دوران بلوغ	کاهش یا ترمیم فاصله سن بلوغ تا ازدواج
	الگوگیری با به‌کارگیری تکنیک‌های مشاوره رفتاری	
	ارائه بسته‌های تربیتی به خانواده‌ها و معلمان برای روبه‌رو شدن با سن بلوغ	
	آشنایی جامعه با فرهنگ‌های مختلف ازدواج	
	ارائه مدل‌های ازدواج از نامزدی تا عقد	
طراحی الگوی سبک زندگی دانشجوی مسلمان		راهبرد تبیینی

پیشنهاد‌های پژوهشی

با توجه به نو بودن بحث درباره سبک زندگی دانشجویی و اهمیت آن، موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:

- بررسی راهبردی تعامل و ارتباط میان اساتید و دانشجویان در ایجاد تحول در سبک زندگی دانشجویی؛
- چگونگی آموزش سبک زندگی اسلامی - ایرانی در دانشگاه‌ها؛
- بررسی وضعیت دینداری در سبک زندگی دانشجویی و راهبردهای ارتقای آن.

محدودیت‌های پژوهش

در انجام این تحقیق محدودیت‌های ذیل وجود داشت:

- همکاری نکردن بسیاری از دانشجویان در تکمیل پرسش‌نامه که عامل مهمی در طولانی شدن روند کار بود؛
- موانع موجود اداری در ارتباط‌گیری با دانشگاه‌های جامعه هدف؛
- کمبود منابع کتابخانه‌ای درباره سبک زندگی دانشجویی در ایران.

کتاب نامه

* قرآن کریم

۱. آبیاری، زهرا و همکاران (۱۳۹۹)، «چالش‌های نظری حجاب در ایران پسا انقلاب: تحلیلی بر رویکردهای موجود از حجاب و عفاف»، نشریه اسلام و علوم اجتماعی، شماره ۲۳.
۲. اخلاصی، ابراهیم و همکاران (۱۴۰۰)، «مسئله شناسی حجاب در جامعه ایرانی (مورد کاوش مقالات علمی ۱۳۸۳-۱۳۹۷)»، نشریه بررسی مسائل اجتماعی ایران، دوره ۱۲، شماره ۲.
۳. اسلامیان، ایوب و همکاران (۱۳۹۷)، «مرور نظام‌مند مقالات دومین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال هجدهم، شماره ۶۸.
۴. افشار، محمدحسین و همکاران (۱۳۹۶)، «شناسایی موضوعات اساسی مورد نیاز سبک زندگی دانشجویی از منظر صاحب نظران اسلامی»، نشریه مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی، سال ۲۱، شماره ۲.
۵. اکبری، ابوالقاسم (۱۳۹۲)، مشکلات نوجوانی و جوانی، تهران: رشد و توسعه.
۶. بانکی پورفرد، امیرحسین (۱۳۹۸)، عفاف و حجاب در سبک زندگی ایرانی - اسلامی؛ برگرفته از بیانات حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
۷. ایسپا (۱۳۹۳)، «بررسی سبک زندگی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی کشور»، تهران: مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا).
۸. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای همایش ملی «تغییرات جمعیتی و نقش آن در تحولات مختلف جامعه»، ۱۳۹۲/۸/۶.
۹. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از بانوان فرهیخته حوزوی و دانشگاهی، ۱۳۹۲/۲/۲۱.
۱۰. بیانات مقام معظم رهبری در مراسم اجرای خطبه عقد ازدواج، ۱۳۸۰/۱۲/۹.
۱۱. تفاهم‌نامه با همکاری دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت کشور، نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، سازمان بهزیستی، سازمان تبلیغات اسلامی، قوه قضائیه، مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۶.
۱۲. جهانگیر، امیر (۱۳۹۸)، «تهیه و ارزشیابی شاخص تربیت جنسی متناسب با فرهنگ ایرانی - اسلامی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی بالینی، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۳. حیدری، حمید؛ رضایی، احمد (۱۳۹۱)، «تحلیل جامعه‌شناختی هویت حرفه‌ای دانشجویان، مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه مازندران»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره ۵، شماره ۲.
۱۴. خلیج‌آبادی فراهانی (۱۳۹۵)، «فراتحلیل پژوهش‌های انجام‌شده در مورد رابطه جنسی قبل از ازدواج در دانشجویان در ۱۵ سال گذشته (۱۳۸۰-۱۳۹۴)»، فصلنامه خانواده‌پژوهی، شماره ۳۳۹.
۱۵. خلیج‌آبادی فراهانی، فریده؛ علی‌زاده، محمدی (۱۳۹۴)، «بررسی رابطه بین معاشرت با جنس مخالف قبل از ازدواج و رضایت زناشویی در زنان و مردان متأهل دانشجویان در تهران»، فصلنامه خانواده‌پژوهی، سال یازدهم، شماره ۴۱.
۱۶. ژیان پور، مهدی؛ ملک احمدی، حکیمه (۱۳۹۴)، «بازسازی زمینه‌ای پیامدهای کنش جنسی در اینترنت»، نشریه مطالعات اجتماعی ایران، دوره ۹، شماره ۲.
۱۷. ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۷)، آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات)، تهران: آوای نور.

۱۸. سراج‌زاده، سید حسین؛ حبیب‌پور گنتابی، کرم (۱۳۹۸)، «خوابگاه دانشجویی و آسیب‌های اجتماعی دختران (مورد مطالعه: خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه‌های دولتی)»، نشریه بررسی مسائل اجتماعی ایران، دوره ۱۰، شماره ۱.
۱۹. سیف‌اللهی اوشانی، پرتو و همکاران (۱۴۰۱)، «چشم‌اندازی بر پژوهش‌های تربیت جنسی نوجوانان ایران و خلأهای پژوهشی موجود: یک مطالعه مروری»، فصلنامه رویش روان‌شناسی، سال ۱۱، شماره ۱۰.
۲۰. شکرالهی، حمیدرضا (۱۳۹۲)، «تأثیر خوابگاه‌های دانشجویی بر بزهکاری دانشجویان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران دانشگاه پیام نور.
۲۱. طباطبایی، فائزه‌سادات؛ باقری، فریبرز (۱۳۹۹)، «تبیین تجارب زوجین از پدیده انحراف جنسی و تأثیر آن بر روابط زوجین: یک مطالعه کیفی»، نشریه دانشگاه علوم پزشکی البرز، سال ۹، شماره ۴.
۲۲. عباس‌پور، سمیه و همکاران (۱۴۰۱)، «تحلیلی بر سبک زندگی در خوابگاه‌های دانشجویی مطالعه موردی دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های دانشگاه صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی»، فصلنامه سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، دوره ۶، شماره ۲.
۲۳. علیوردی نیا، اکبر (۱۳۹۲)، مطالعه رفتارهای پرخطر دانشجویان از دیدگاه جامعه‌شناختی، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره ۷، شماره ۳، بهار.
۲۴. فاضلی، محمد (۱۳۸۶)، «تصویری از سبک زندگی فرهنگی جامعه دانشجویی»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، شماره ۱.
۲۵. فعالی، محمدتقی (۱۳۹۳)، مسجد و سبک زندگی، قم: دفتر مطالعات و پژوهش‌های مرکز رسیدگی به امور مساجد.
۲۶. فعالی، محمدتقی (۱۳۹۶)، مبانی سبک زندگی اسلامی، قم: مؤسسه فرهنگی هنری دین و معنویت آل یاسین.
۲۷. فقیهی مقدس، نفیسه و همکاران (۱۳۹۸)، «ارائه مدل رفتار منحرفانه جنسی نوجوانان دختر: تأملی بر رویکرد زمینه‌ای»، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۷، شماره ۱.
۲۸. فقیهی، علی‌نقی (۱۳۹۲)، تربیت جنسی مبانی اصول و روش‌ها از منظر قرآن و حدیث، قم: دارالحدیث.
۲۹. کاویانی، محمد (۱۳۹۸)، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۳۰. کجیاف، محمدباقر (۱۳۸۴)، «رفتارشناسی جنسی در اندیشه دینی»، فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، شماره ۲۷.
۳۱. گل‌پرور، شهلا و همکاران (۱۴۰۰)، «تطبیق حقوق کیفری ایران و نظام حقوقی کشورهای کامن‌لو در برخورد با بزه تجاوز جنسی علیه زنان»، مجله قانون یار، سال پنجم، شماره ۱۸.
۳۲. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸)، پیامدهای مدرنیت، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات نشر مرکز.
۳۳. مرزیسی، فاطمه (۱۳۹۰)، زنان پرده‌نشین و نخبگان جوشن‌پوش، ترجمه ملیحه مغازه‌ای، تهران: نشر نی.
۳۴. مزیدی، محمد؛ خدمتیان، محمد (۱۳۹۶)، «ارائه الگوی تربیت جنسی با تکیه بر دیدگاه‌های اندیشمندان مسلمان»، تربیت اسلامی، شماره ۱۲ (۲۵).
۳۵. منطقی، مرتضی؛ بلقان‌آبادی، مصطفی (۱۳۸۸)، «تحلیل محتوای اتاق‌های گپ اینترنتی

۳۶. مهدوی کنی، محمدسعید (۱۳۸۶)، «مفهوم سبک زندگی و گستره آن در علوم اجتماعی»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، سال ۱، شماره ۱.
۳۷. مؤمنی، حسن؛ ایرانخواه، احمد (۱۳۹۸)، «نجمیت شناسی آسیب های اجتماعی (جرمزا) در مناطق ۲۲گانه شهر تهران»، فصلنامه جمعیت، سال ۲۶، شماره ۱۰۷ و ۱۰۸.
۳۸. میرتبار، سید مرتضی و همکاران (۱۳۹۹)، «بررسی وضعیت آسیب شناسانه سبک زندگی اسلامی - ایرانی در رسانه ملی با رویکرد راهبردی، قم: مکتب اندیشه».
۳۹. نوروزی، فیض الله؛ پت رامی، آذر (۱۳۹۵)، «بررسی سبک زندگی دانشجویان دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن»، نشریه رفاه اجتماعی، سال ۱۶، شماره ۶۲.
۴۰. هاشمی، عباس (۱۴۰۰)، «طراحی مدل سبک زندگی دانشجویی بر اساس آموزه های دینی و ایرانی»، نشریه مطالعات حقوق شهروندی، شماره ۲۰.

41. Cho, Mi-Kyoung & Kim, Mi Young (2023), "Factors Affecting the Sexual Behavior of Korean University Students", *healthcare*, [www. doi. org/10.3390/healthcare11131837](https://doi.org/10.3390/healthcare11131837).
42. da Silva Nascimento, Bruna (2018), "Sexual behavior among college students and care for sexual and reproductive health", *Enfermeria Global*.
43. Husain, Akbar & Anas, Mohammad (2016), "Role of lifestyle behaviours in maintaining physical and mental health, *International Journal of Physical Education*", *Sports and Health*, 3 (4).
44. Mawby R. I. & walklate s. (2004), *criticalvictimology* , London: SAGE publications.
45. Ndagijimana, Emmanuel (2023), "Risky sexual behaviors and their associated factors within high school students from Collège Saint André in Kigali, Rwanda: An institution-based cross-sectional study", *Frontiers in Reproductive Health*.
46. Bocock, R. (1992), "Consumption and Lifestyles", In Robert Bocock & Thompson (Eds.), *Social and Cultural Forms of Modernity*, Open University Press.
47. Palumest, liis (2002), *Space of Lifestyles in Stonia in 1991*, pro ethnologia.
48. Turner-Moore, Rhys & Waterman, Mitch (2023), "Deconstructing Sexual Deviance: Identifying and Empirically Examining Assumptions about Deviant Sexual Fantasy in the DSM", *The Journal of Sex Research*, 60: 4, 429-442.
49. Unis, B., Johansson, I. & Sällström, C. (2015), "Rural High School Students' Sexual Behavior and Self-Esteem", *Open Journal of Nursing*, 5, 24-35.